

УДК 34:336.7:340.13

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.34>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Озюменко Є.Ю.,*адвокат,**радник Уповноваженого Секретаріату**Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини,**аспірант денної форми навчання**відділ господарсько-правових досліджень**проблем економічної безпеки,**Державна установа**«Інститут економіко-правових досліджень**імені В.К. Мамутова»**Національної академії наук України*

Озюменко Є.Ю. Правове забезпечення детинізації економіки: досвід країн ЄС.

Існування тіньової економіки в будь-якій державі завдає чимало проблем, вирішення яких має бути негайним і ефективним. Детинізація економіки має на меті впровадження новітніх технологій, роботу з нормативно-правовою базою задля подолання нелегальної і напівлегальної економічної діяльності, яка призводить до чималих втрат державного бюджету, спотворює конкурентне середовище та гальмує економічний розвиток. Зважаючи на це, правове забезпечення детинізації економіки є досить актуальним питанням в сучасному суспільстві.

Будь-яка країна в процесі свого економічного розвитку зіштовхується із незаконними чи напівзаконними способами ведення економічних справ. Європейський Союз не є винятком. Об'єднаний державами з різним рівнем економіки, він має багаторічний досвід у сфері боротьби з тіньовою економікою. Досвід країн ЄС широко застосовується для багатьох країн світу які ведуть боротьбу з тіньовою економікою, в тому числі й для України.

Необхідність дослідження правового забезпечення детинізації економіки з урахуванням досвіду країн ЄС визначається складністю і варіативністю боротьби з цим явищем. Різні країни ЄС застосовують різноманітні підходи та законодавчі ініціативи у боротьбі з тіньовою економікою. Порівняння цих підходів допомагає виявити найбільш ефективні методи та адаптувати їх до умов власної економіки. Вивчення досвіду ЄС сприяє розробці уніфікованих підходів до правового регулювання, сприяючи значному полегшенню міжнародного співробітництва у боротьбі з тіньовою економікою. Зважаючи на це, зменшення обсягів тіньової економіки сприяє збільшенню надходжень до державного бюджету, підвищенню рівня економічної стабільності та створенню сприятливого клімату для розвитку

бізнесу. Таким чином, дослідження правового забезпечення детинізації економіки з урахуванням досвіду країн ЄС є необхідним кроком для забезпечення ефективної економічної політики та стійкого економічного зростання не лише окремих секторів економіки, а й всієї економіки загалом. Досвід країн, які подолали цей бар'єр має стати прикладом для інших країн, які ще ведуть боротьбу з цим явищем.

Ключові слова: детинізація економіки, правовий сектор, законодавча ініціатива, економічне зростання, економічна політика.

Oziumenko Y. Legal security of detinization of the economy: experience of EU countries.

The existence of a shadow economy in any state causes many problems, the solution of which should be immediate and effective. The deification of the economy is aimed at introducing the latest technologies, working with the regulatory and legal framework to overcome illegal and semi-legal economic activity, which leads to considerable losses of the state budget, distorts the competitive environment and inhibits economic development. With this in mind, legal support for the detinization of the economy is a very relevant issue in modern society.

Any country in the process of its economic development is faced with illegal or semi-legal ways of conducting economic affairs. The European Union is no exception. United by states with different economic levels, it has many years of experience in the fight against the shadow economy. The experience of the EU countries is widely used for many countries of the world that fight against the shadow economy, including Ukraine.

The necessity of researching the legal support of the detinization of the economy, taking into account the experience of the EU countries, is determined by the complexity and variability of the fight against

this phenomenon. Different EU countries apply different approaches and legislative initiatives in the fight against the shadow economy. Comparing these approaches helps identify the most effective methods and adapt them to the conditions of one's own economy. Studying the experience of the EU contributes to the development of unified approaches to legal regulation, contributing to the significant facilitation of international cooperation in the fight against the shadow economy. Taking this into account, reducing the volume of the shadow economy contributes to increasing revenues to the state budget, increasing the level of economic stability and creating a favorable climate for business development. Thus, the study of legal support for the detinization of the economy, taking into account the experience of the EU countries, is a necessary step for the development of effective economic policy and ensuring sustainable economic growth not only of individual sectors of the economy, but also of the entire state in general. The experience of countries that have overcome this path should serve as an example for other countries that are still fighting this phenomenon.

Key words: detinization of the economy, legal sector, legislative initiative, economic growth, economic policy.

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві детінізація економіки є визначальною умовою, здатною забезпечити стійкий економічний розвиток будь-якої країни. Боротися з тіньовою економікою необхідно задля забезпечення прозорості та ефективності функціонування економічних процесів. Тіньова економіка призводить до значних втрат державного бюджету через несплату податків, ускладнюючи фінансування соціальних програм та державних проєктів. Окрім того, існування тіньової економіки сприяє розвитку корупції, підриваючи довіру громадян до державних інститутів і правопорядку.

Боротьба з тіньовою економікою необхідна для створення чесного конкурентного середовища, де всі суб'єкти господарювання працюють за однаковими правилами. Найефективніші засоби такої боротьби здійснюються на основі впроваджених законодавчих ініціатив, здатних впливати на підтримку рівних умови для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання. Детінізація також сприяє захисту прав працівників, оскільки в тіньовому секторі досить часто порушуються трудові права та соціальні гарантії.

Зниження обсягів тіньової економіки підвищує рівень податкових надходжень, даючи змогу державі фінансувати інфраструктурні проєкти, освіту, медицину та інші соціальні сфери.

Боротьба з тіньовою економікою сприяє зміцненню національної безпеки, оскільки незадекларовані доходи часто використовуються для фінансування злочинних секторів. Впровадження ефективного правового забезпечення детінізації економіки дозволяє посилити міжнародну співпрацю у боротьбі з фінансовими злочинами та відмиванням грошей. Загалом, боротьба з тіньовою економікою є необхідною для забезпечення економічної стабільності, розвитку державних інститутів та підвищення добробуту громадян. Досвід країн ЄС може стати цінним джерелом знань для розробки ефективних стратегій детінізації економіки в інших країнах.

Мета дослідження полягає в аналізі правового забезпечення детінізації економіки на основі досвіду країн ЄС для виявлення ефективних правових механізмів та розробки рекомендацій щодо їх впровадження в національне законодавство з метою зменшення обсягів тіньової економіки та підвищення економічної стабільності.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженням питання правового забезпечення детінізації економіки як у вітчизняному так і у європейському просторі займалися чимало дослідників. Тютюнник І.В. [2] досліджуючи причини детінізації національної економіки на основі управління податковими розривами, звертає увагу на сучасний стан вітчизняної економіки та причини, які впливають на розвиток тіньової економіки. Дяченко О.П. [3] у власному дослідженні розглядає зарубіжний досвід державних механізмів детінізації економіки країн ЄС. Іщенко А. та Волошенко К. [5] працювали у сфері дослідження сучасних практик імплементації методів детінізації національних економік. Пробоїв О.А. та Гуменяк Л.В. [6] опрацьовували питання корупції і високого рівня тіньової економіки як визначальних факторів впливу на інвестиційну привабливість України та її інтеграційних прагнень. Незважаючи на численні напрацювання в цьому напрямку, питання правового забезпечення детінізації економіки на основі досвіду країн ЄС не вирішено, а тому потребує додаткового опрацювання.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві існують різноманітні дієві методи боротьби з тіньовою економікою. Всі вони головним чином спрямовані на зменшення податкового тягара підприємців, дозволяючи їм легально збільшувати прибутковість, зменшуючи при цьому наміри вступати в гру з тіньовою економікою. Ще одним методом боротьби з тіньовою економікою є встановлення контролю за фінансовими операціями та боротьба з відмиванням коштів. З цією метою держави намагаються використовувати певні обмеження операцій з готівкою, встановлюючи обов'язкову ідентифікацію клієн-

тів банків тощо. В загальному, ефективна боротьба з тінізацією економіки має вестися на всіх рівнях, починаючи від удосконалення законодавства та зміцнення контролю за фінансовими операціями до підвищення свідомості суспільства щодо негативних наслідків тіньової економіки для розвитку держави загалом. Цей крок потребує активної співпраці владних органів, бізнесу і громадськості для досягнення значних результатів у зменшенні її впливу на економічне та соціальне життя держави.

Тіньова економіка – це так званий «тіньовий сектор», що охоплює господарські діяльність, яка відбувається поза офіційним обліком та контролем держави, і, відповідно, не фіксується у її офіційній статистиці. Тіньова економіка фіксується у всіх державах світу, впливаючи на політику держави на національному та міжнародному рівнях. На національному рівні тінізація економіки може стати загрозою економічній безпеці держави. На міжнародному – перешкодою до процесу вступу до політичних союзів та організацій. Тіньова економіка має низку проблем, які впливають на рівень життя в державі, сприяє розвитку корупції, приховуванню податків, зниженню рівня життя тощо. Необхідно відзначити, що тіньова економіка досить тривалий час вважалася підпільним виробництвом з використанням дешевої робочої сили, а винагорода за працю в тіньовому секторі була подекуди вищою, аніж в офіційному секторі.

Згідно з аналітичною запискою про стан тіньової економіки в Україні у січні-вересні 2021 року, її рівень склав 31% від обсягу ВВП. Невелике зменшення цього показника на 1 пункт спостерігалось через адаптацію суб'єктів господарювання до умов карантинних обмежень. Сучасний стан національної економіки відзначається інтенсивним процесом діджиталізації у всіх сферах господарської діяльності, що призвело до зростання кількості тіньових операцій. Крім того, зростання рівня тіньової економіки в країнах часто спостерігається в умовах соціально-економічних трансформацій [1].

Дослідниця Тютюнник І.В. говорить, що нині тінізація економіки є одним із найбільш впливових дестабілізуючих факторів. Фінансові потоки часто стають об'єктом маніпулятивних дій під час підготовки статистичної, бухгалтерської та податкової звітності, яка впливає на визначення результатів діяльності суб'єктів економіки. Цей фактор значно стримує інвестиційні процеси в країні, обмежує темпи економічного розвитку та знижує ефективність впроваджених реформ [2, с. 18].

Боротьба з тіньовою економікою в країнах Європи здійснюється на основі певних методів і способів, які кожна країна вважає прийнятними для себе. До прикладу в Австрії рівень тіньо-

вої економіки є нижчим, в порівнянні з іншими європейськими країнами. Головним фактором, який впливає на цей стан є система впроваджених заходів із запобігання корупції серед державних службовців. Країна обрала для себе шлях, заборонивши державним службовцям отримувати подарунки, які спонукають до надання неправомірної вигоди чи здатні викликати прихильність у здійсненні того чи іншого виду надання послуг, які службовець може зробити, зважаючи на отриманий подарунок.

Боротьба з тіньовою економікою в Німеччині жорстка і дієва. Для цього урядом країни було створено низку організацій, які викривають злочини у сфері економіки. За словами Дяченко О.П. таким організаціями є Федеральна фінансова поліція, Відділ боротьби з організованою злочинністю та корупцією, Департамент внутрішніх розслідувань. Поряд із тим, законодавство країни значно обмежує діяльність державних службовців у сферах, які можуть вплинути на ведення тіньової та корупційної діяльності. За неправомірні дії для таких осіб встановлена повна особиста відповідальність. Автор говорить, що після звільнення з державної посади службовець немає права на розголошення своєї попередньої діяльності, однак за певних випадків така інформація може бути розголошена після надання на це дозволу в порядку, встановленому законодавством Німеччини. Окрім того, до обов'язків службовця входить повідомлення про кримінально карані діяння, які стали йому відомі в процесі здійснення своїх службових повноважень [3, с. 58].

Боротьба з тіньовою економікою в країнах ЄС носить комплексний характер. Протидія негативним проявам тіньової економіки не обмежена лише санкціями, які кожна держава впроваджує для свого суспільства. Головним інструментарієм в цьому процесі є формування прозорого податкового, кримінального та цивільного права, високий рівень оплати праці для державних службовців, якісне надання державних послуг населенню, захист прав і свобод людини, дієвий ринковий механізм високий рівень конкуренції. Визначені елементи дають позитивний результат, сприяючи розвитку держави і добробуту суспільства.

За словами Н.О. Пархоменко, проблема тіньової економіки значно впливає на функціонування національних економік і глобальної фінансової системи в цілому. Деякі види тіньової діяльності, такі як корупція, наркобізнес та фінансування тероризму, справедливо відносяться до глобальних проблем сучасності. Зростання тіньового сектору в країнах ЄС сприяє виникненню та збільшенню тіньових оборотів у таких сферах діяльності: торгівля (80%), будівництво (66%), нерухомість (60%), гральний

бізнес (53%), громадське харчування (53%), засоби масової інформації (53%), транспорт і перевезення (46%). Крім того, тіньова економіка деяких країн ЄС призводить до підвищення рівня корупції у сферах постачання енергоносіїв, землевідведення під будівництво, операцій з комерційною нерухомістю (оренда) та приватизації державного майна [4].

Важливо наголосити, що окрім Німеччини, у світі є чимало прикладів успішної боротьби з тіньовою економікою. Так, в Іспанії ефективно впроваджено систему електронних платежів, яка показує прозорість здійснення грошових операцій, і тим самим, є перешкодою для підживлення тіньової економіки. В Іспанії боротьба з корупцією полягає у створенні багатофункціональних органів, служб у структурі правоохоронних органів, в тому числі спеціалізованих прокурорських служб, спеціальних поліцейських підрозділів, а також органів із запобігання корупції, які займаються питанням розроблення політики та координування дій для недопущення переходу економіки в тіньовий сектор.

У Литві, Польщі, Португалії та Франції запроваджено загальнообов'язкове звітування у режимі реального часу платників податків перед податковими органами. Така умова є важливим кроком у боротьбі з тіньовою економікою та ухиленням від сплати податків. У Литві система реального часу дозволяє оперативно контролювати фінансові потоки, сприяючи зниженню рівня податкових правопорушень та підвищенню прозорості економічних операцій.

За словами дослідниць А. Іщенко та К. Волошенко, тіньова економіка зазвичай виникає з різних причин, таких як економічна нерівність, високий податковий тягар, бюрократичні затримки, корупційні схеми та недостатньо розвинена регуляторна політика в державі. У деяких випадках працівники переходять у тіньову економіку через відсутність легальних можливостей для високого заробітку, а в інших випадках це стає засобом уникнення сплати податків і правового контролю. Боротьба з тіньовим сектором потребує комплексного підходу, який включає соціальні, економічні та політичні заходи, орієнтовані на успішні світові практики детінізації [5, с. 139].

Існування тіньової економіки в будь-якій державі не залежить від рівня її економічного розвитку чи певних індивідуальних особливостей. За словами науковців, основною проблемою варто вважати не наявність, а масштаби (відсоток) тіньового сектору у ВВП. Здебільшого до цього призводить фактор. За яким великі компанії розробляють і активно впроваджують в життя різні схеми уникнення оподаткування. Така діяльність. Безперечно, завдає чимало шкоди бюджету та економіці держави. Саме

тому механізми застосування досвіду інших країн недостатні для подолання таких проблем [6, с. 128].

До причин, які негативно впливають на бюджет країни, завдаючи чималих збитків економіці, відносяться такі форми тіньової економіки як: діяльність спільних підприємств, які використовуються для виведення фінансових активів за кордон; паразитування посередників, що монополізують та приховують прибутки підприємств, штучно збільшуючи їхні витрати; наявність комерційних структур з високо-ліквідною продукцією, в тому числі підакцизні товари, які використовують трансфертне ціноутворення для переміщення прибутків за межі країни [7, с. 53].

Розглянувши правові основи забезпечення детінізації економіки на прикладі європейських країн, необхідно відзначити, що така боротьба може бути ефективною лише в тому випадку, коли законодавство і контролюючі органи будуть працювати плідно і злагоджено. Посилення правового регулювання, впровадження жорсткіших санкцій та підвищення прозорості у фінансових операціях має стати необхідним кроком, який сприятиме зменшенню тіньового сектору. Комплексний підхід до боротьби з тіньовою економікою допоможе створити сприятливі умови для стабільного економічного розвитку в державі, подолання залишків корупції та інших причин, які впливають на існування тіньової економіки.

Регулювання є одним із ключових чинників, що впливають на розвиток або згортання тіньової економіки. По-перше, існує пряма залежність між рівнем корупції та масштабами неофіційної економіки. По-друге, надмірні або неефективні державні витрати стимулюють ухилення від сплати податків, оскільки суб'єкти економіки виправдовують свою поведінку цими чинниками.

Політика втручання на користь неформальних працівників у країнах, що розвиваються, спрямована також на боротьбу з бідністю та захист основних прав, зокрема проти примусової праці, дитячої праці та дискримінації. Насправді жінки, діти, мігранти та літні працівники є особливо вразливими до надмірної експлуатації та зловживань у тіньовому секторі економіки. Уряди країн ЄС намагаються виробити дисципліновану поведінку, яка вплине на подолання наслідків тіньової економіки. Дисциплінована поведінка в країнах ЄС формується на основі виховання, яке підтримується заходами покарання та заохочення. Подолання бюрократизму та корупції в державному апараті підвищує довіру громадян до державних органів, тим самим зміцнюючи належну поведінку суб'єктів економіки. Інструменти покарання та заходи для більш ефективного виявлення тіньової еконо-

міки слід застосовувати в тих сферах, які найбільше пов'язані з організованою злочинністю, наприклад, торгівлею людьми та контрабандою.

Державна політика європейських країн у сфері боротьби з тіньовою економікою має ґрунтуватися на низці ключових заходів. Перш за все це скорочення витрат для легального бізнесу. Необхідно зменшити витрати, які несуть зареєстровані підприємства, шляхом оптимізації регулювання та зниження податкового навантаження. Цей факт допоможе зробити офіційну діяльність більш привабливою для бізнесу. Окрім того варто звернути увагу на підвищення вартості тіньового бізнесу, що передбачає збільшення ризиків для нелегальних та незареєстрованих видів діяльності за допомогою посилення податкового контролю та введення значних фінансових штрафів за подібні порушення. Ключовим фактором подолання тіньової економіки є боротьба з корупцією. Очищення влади від корупції є ключовим чинником успіху. Важливо забезпечити відповідальність чиновників за належне використання державного бюджету перед платниками податків. Разом з тим, необхідно посилити інформаційно-просвітницьку роботу у сфері бізнесу та населення щодо важливості офіційної реєстрації діяльності та сплати податків. Цей процес можна реалізувати через медіа, урядові портали тощо. Загалом, держава повинна показувати ефективне використання коштів платників податків. Цей факт сприятиме підвищенню довіри громадян до державних органів та залучення їх до ведення офіційної діяльності.

Окреслені заходи мають на меті формування сприятливих умов для легального бізнесу, підвищення ризиків для тіньової діяльності, викоринення корупції, а також підвищення обізнаності населення стосовно переваг офіційної реєстрації та відповідальності держави у використанні бюджетних коштів.

Не так давно Європейський Парламент ухвалив низку законів, що посилюють інструментарій ЄС у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Нові норми гарантують, що особи з законним інтересом, включаючи журналістів, працівників ЗМІ, організації громадянського суспільства, компетентні органи та наглядові установи, матимуть безпосередній, нефільтрований доступ до інформації про бенефіціарних власників, що зберігається в національних реєстрах та на рівні ЄС. Крім актуальних даних, реєстри будуть містити інформацію, що датується не менше п'ятирічним проміжком часу. Закони також розширюють повноваження фінансової розвідки для аналізу та виявлення випадків відмивання грошей та фінансування тероризму, а також для припинення сумнівних транзакцій, які впливають на розвиток тіньової економіки [8].

Зважаючи на процеси, які продовжуються формуватися в Європі, необхідно запевнити, що боротьба з тіньовою економікою триває. Підсилення дієвих механізмів впливу на це негативне явище, допоможе забезпечити сталі економічні процеси, підвищити конкурентоспроможність та захист громадян. Підсилена правова політика має ґрунтуватися на конкретних рішеннях, спрямованих на запобігання відмиванню грошей, подолання корупції та інших форм фінансових злочинів. Важливими елементами такої стратегії є посилення контролю за фінансовими операціями, вдосконалення механізмів аудиту та моніторингу фінансових потоків. Окрім того, важливим елементом є також забезпечення прозорості та відкритості у фінансовій звітності підприємств та організацій.

Наразі країни Європейського Союзу активно використовують у своєму арсеналі дієві методи боротьби з тіньовою економікою. Серед них варто відзначити електронні системи звітності. Автоматизована облікова система та впорядкована звітність допомагає знизити можливість неправомірних дій з фінансовими потоками і тим самим підвищити прозорість бізнесу. До прикладу в Німеччині, Франції, інших країнах ЄС електронна звітність є обов'язковим елементом ведення бізнесу. Ще одним методом є обов'язків реєстр кінцевих бенефіціарних власників. Формування таких реєстрів забезпечує прозорість економічної діяльності та унеможливлення впливу корупційних схем. В ЄС діє Директива про боротьбу з відмиванням грошей, яка зобов'язує країни-члени створювати публічні реєстри кінцевих бенефіціарних власників.

Успішним методом, який сприяє відновленню економіки і виведення її з тіні є автоматизований обмін податковою інформацією. Цей процес допомагає виявити приховані доходи та активи. В ЄС активно використовують систему автоматичного обміну інформацією, що сприяє боротьбі з тими, хто невчасно чи неналежним чином сплачує податки, а також зі злісними неплатниками податків. Стимулювання використання електронних платежів зменшує обсяги готівкових операцій, які часто використовують в тіньовій економіці. У багатьох країнах ЄС уряди активно підтримують перехід до безготівкових розрахунків через впровадження електронних платіжних систем.

Посилення законодавства з відмивання доходів поряд із раніше зазначеними методами дають дієвий результат, впливаючи на особливості ведення економічної діяльності в ЄС. У країнах ЄС діють жорсткі закони та регулювання, спрямовані на запобігання ухиленню від сплати податків та оптимізацію податкового законодавства.

Для стримування розвитку тіньової економіки в Україні необхідно вжити низку заходів, зо-

крема стимулювати розвиток бізнес-середовища, посилити боротьбу з незаконною діяльністю та корупцією, а також підтримувати відродження економічних секторів країни. Зі зростанням тіньових економічних відносин у суспільстві грубо порушується принцип верховенства права, виникають макроекономічні диспропорції та структурні зміни соціально-економічного розвитку, що становлять загрозу національним інтересам України. Важливим напрямком детінізації національної економіки має стати переведення господарської діяльності в правову площину шляхом створення сприятливих умов для її здійснення.

В умовах воєнного стану Україні потрібна економічна та політична стабільність для збільшення податкових надходжень та інвестицій у державний сектор економіки. Це необхідно для підвищення соціальних стандартів і гарантій, таких як мінімальна заробітна плата, належне соціальне забезпечення та реальний прожитковий мінімум. Зі зростанням тіньової економіки порушується принцип верховенства права, виникають макроекономічні диспропорції та загрози національним інтересам України.

Переведення господарської діяльності у правову сферу шляхом створення сприятливих умов є важливим напрямком детінізації економіки. Проблема формування ефективних заходів боротьби з тіньовою економікою загострилася в умовах війни з російським агресором. Збільшення частки тіньової економіки негативно впливає на ефективність економіки, довіру до влади та інтеграцію в міжнародний економічний простір.

Враховуючи вектор України на євроінтеграцію, необхідно терміново створити ефективні механізми подолання тіньової економіки. Це потребує впровадження закордонного досвіду, зокрема політико-правових, інституційних, наглядово-контрольних та інформаційно-аналітичних механізмів. Ці заходи повинні включати економічні, організаційні, правові, моральні та політичні засоби впливу на тіньову економіку, щоб запровадити ефективні механізми контролю та регулювання, а також розробку пропозицій щодо підвищення ефективності законів і посилення адміністративного та податкового тиску у разі порушення правових норм.

Обмін правовим досвідом між країнами Європейського Союзу у сфері подолання тіньової економіки спрямований на створення спільних стандартів та методології. Це передбачає наявність підходів до визначення та вимірювання рівня тіньової економіки. Країни обмінюються найкращими досягненнями у законодавчому регулюванні, фінансовому моніторингу та контролі за фінансовими потоками. Обмін інформацією між національними органами правопорядку та

фінансовими розвідувальними службами є ключовим аспектом співпраці. Країни також спільно розробляють ініціативи для зміцнення правового простору ЄС у цій сфері. Обмін досвідом сприяє розвитку спільних програм навчання та підготовки задля ефективного контролю над тіньовою економікою. Систематичний обмін допомагає країнам ЄС залучати ресурси для успішної протидії цьому негативному явищу.

Висновки. На основі аналізу правового забезпечення детінізації економіки з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу, можна зробити висновок, що ефективна боротьба з тіньовою економікою є ключовим фактором для сталого економічного розвитку сучасних держав. Впровадження правових інструментів, спрямованих на ліквідацію правових прогалів у податковому законодавстві та забезпечення прозорості у фінансових операціях, має великий потенціал у зменшенні масштабів тіньової економіки. Вивчення різноманітних підходів і стратегій країн ЄС в цій сфері дозволяє ідентифікувати оптимальні моделі регулювання, які можуть бути адаптовані для конкретних умов і потреб кожної національної економіки. Продовження співробітництва і обміну досвідом між державами є необхідним для подальшого удосконалення антикорупційної політики та забезпечення стабільного фінансового клімату. Використання передових методів і практик ЄС може стати важливим кроком у забезпеченні стійкого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інформаційний бриф: Протидія тонізації економіки. 2022. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00ZKWX.pdf (дата звернення 09.07.2024).
2. Тютюнник І.В. Детінізація національної економіки на основі управління податковими розривами. *СДУ*. 2020. С. 471. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324255471.pdf> (дата звернення 09.07.2024).
3. Дяченко О.П. Зарубіжний досвід щодо державних механізмів детінізації економіки країн Європейського союзу. *Держава та регіони. Серія : Державне управління*, 2017. № 3(59). С. 55–60. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2017/12.pdf (дата звернення 09.07.2024).
4. Пархоменко Н.О. Тіньовий бізнес в Україні та країнах Європейського Союзу: тенденції, причини та наслідки. *Молодий вчений*. 2019. № 11. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23659/1> (дата звернення 10.07.2024).

5. Іщенко А., Волошенко К. Сучасні практики імплементації методів детінізації національних економік. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1 (38). С. 117–143. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/13e6045c-26dc-4c7a-af65-64adad198b8a/content> (дата звернення 09.07.2024).
6. Пробоїв О.А., Гуменяк Л.В. Корупція і високий рівень тіньової економіки як визначальні фактори впливу на інвестиційну привабливість України та її інтеграційні прагнення. *Економіка і суспільство*. Випуск 14. 2018. С. 127–138. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/16.pdf (дата звернення 10.07.2024).
7. Ковальчук А., Криштоф А. Детінізація економіки як нормативно-правовий імператив. *Підприємництво, господарство і право*. 2016/1. С. 51–55. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/01/9.pdf> (дата звернення 10.07.2024).
8. Оцоколич В. Нові правила ЄС щодо уникнення ризиків для економіки та фінансової системи Європейської економічної зони. 2024. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/227590_nov-pravila-s-shchodouniknennya-rizikv-dlya-ekonomki-ta-fnansovo-sistemi-vropeysko-ekonomchnozoni (дата звернення 09.07.2024).